

ΜΕΙΚΤΗ ΖΩΝΗ

Κωστής
 Παπαγιώργης

ΑΠΟΨΕΙΣ
 ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Και πάλι για τον Ροτ. Ένας τίτλος, δύο ελληνικές εκδόσεις.

ΜΙΑ ΣΟΒΑΡΗ παρεξήγηση μας αναγκάζει να επανέλθουμε -καλό αυτό!- στον **Γιόζεφ Ροτ**. Το **Εμβάτηριο Ραντέτσκι** κυκλοφόρησε ταυτόχρονα σχεδόν τόσο από την Άγρα (που έχει τα δικαιώματα) όσο και από τις Ροές που έκαναν κάποιο λάθος στον υπολογισμό των 70 χρόνων από τον θάνατο του συγγραφέα, όσα δηλαδή πρέπει να διαβούν για να ελευθερωθούν τα δικαιώματα του όποιου βιβλίου. Συγκεκριμένα, ο υπολογισμός ισχύει κατ' έτος κι όχι κατά μήνα. Το καρπανάκι του δικαστή δεν μας ενδιαφέρει βέβαια, οι εκδόσεις ας βρουν την άκρη. Πλην όμως μας μένουν τα δύο βιβλία που είναι έξοχα, οπότε η παρουσίαση δεν πρέπει να προβάλλει το ένα αφήνοντας το άλλο αδικημένο. Ο **Σταύρος Πετούπουλος** μας έστειλε τόσο τον δικό του Ραντέτσκι όσο και τον **Θρύλο του αγίου πάτη** και το **Χοτέλ Σαβόι**.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΗΣ ΜΑΡΙΑΣ ΑΓΓΕΛΙΔΟΥ και στα τρία βιβλία κάνει «μπαμ» και δεν χρειάζεται επαίνους. Μάλιστα, κάποιος καλός γερμανομαθής (σαν τον Ίσαρη) θα μπορούσε να συγκρίνει Αγγελίδου και Δημοκίδη για να έχουμε σαφή εικόνα του ύφους και των δυσκολιών. Τη συνάντηση του **Τρόπτα** με τον αυτοκράτορα, για παράδειγμα, την αποδίδουν ως ακολούθως. Αγγελίδου: «Ήταν σαν δυο αδέρφια. Αν τους έβλεπε κάποιος ξένος τη στιγμή εκείνη, θα μπορούσε να τους περάσει για αδέρφια. Τα άσπρα τους γένια, οι πεσμένοι στενοί ώμοι τους, η παρόμοια κορμοστασιά τους έδιναν και στους δύο την εντύπωση πως είχαν απέναντί τους τον ίδιο τον εαυτό τους - κι είχε ο καθένας την αίσθηση πως έβλεπε το είδωλό του στον καθρέφτη». Δημοκίδης: «Έμοιαζαν σαν δυο αδέρφια. Ένας ξένος, που θα τους έβλεπε τη στιγμή αυτή, θα μπορούσε κάλλιστα να τους περάσει για αδέρφια. Τα λευκά γένια τους, οι λεπτοί και πεσμένοι ώμοι τους, η ίδια σωματική διάπλαση δημιουργούσε και στους δύο την εντύπωση ότι στέκονταν μπροστά σε καθρέφτη και έβλεπαν μέσα το είδωλό τους».

ΤΟ ΑΥΣΤΡΙΑΚΟ ΖΗΤΗΜΑ πιθανότατα παραμένει ξένη περιοχή για τον ντόπιο αναγνώστη και η Αυστρία επίσης. Άρα, έχει κάποιο νόημα να παραπέμψουμε σε δυο διάσημα βιβλία που σχετίζονται έστω και εκ του μακρόθεν με τον κόσμο του Ροτ. **Ρόμπερτ Μούζιλ**, *Ο άνθρωπος χωρίς ιδιότητες*, Οδυσσεάς Χέρμαν Μπροχ, *Ο Χόφμανσταλ και η εποχή του*, **Πατάκης**. **ΤΩΡΑ, ΓΙΑ ΤΟΝ ΙΔΙΟ ΤΟΝ ΡΟΤ**. Επειδή αγνοούσαμε την ύπαρξή του, στρωθήκαμε στην ανάγνωση όποιων βιβλίων βρήκαμε. Βουβός προφήτης (μτφρ. Σωτήρη Χαλικιά), Σαβόι, Άγιος Πότης. Πρέπει να πούμε την αμαρτία μας - σε σύγκριση με τον Ραντέτσκι τα άλλα βιβλία είναι **ένα προς χίλια**. Όχι πως το ύφος είναι διαφορετικό, όχι πως τα θέματα και η δραματικότητα διαφέρουν ριζικά, ωστόσο τα άλλα βιβλία μοιάζουν να γράφτηκαν με την εξωτερική

Γενικά στη λογοτεχνία το "κακό" γράψιμο νομιμοποιείται, αν οδηγεί αργά ή γρήγορα στο υψηλό διάζωμα, όπου τα μεγάλα έργα θυμίζουν δημιουργήματα που "απαλλάχτηκαν" από τους δημιουργούς τους.

μεριά του συγγραφέα. Διακρίνουμε προχειρότητες, λύσεις της στιγμής, απουσία στέρεου αφηγηματικού υποστρώματος, **αλκοολική ατζαμοσύνη**. Θα έλεγε κανείς ότι με μια παρόμοια ματιά το κύρος του συγγραφέα μειώνεται και το αρχικό θάμβος σχετικοποιείται. Κι όμως, συμβαίνει το ακριβώς αντίθετο.

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ το «κακό» γράψιμο νομιμοποιείται, αν οδηγεί αργά ή γρήγορα στο υψηλό διάζωμα όπου τα μεγάλα έργα θυμίζουν δημιουργήματα που «απαλλάχτηκαν» από τους δημιουργούς τους. Η γνωστή μεταφορά της κήσης και της γέννας παραμένει διαφωτιστική. Ο συγγραφέας σπυρδαίζει τη ζωή και τον εαυτό του, γράφει και ξαναγράφει συγχέοντας τις δυσκολίες του με την ποιότητα του γραπτού του. Έχουμε με άλλα λόγια **παλινδρομες κηύσεις**, ανεμογκάστρια, πονάκια σε όλο το σώμα, μόνο που η γέννα δεν έρχεται. Η θηλυκή φύση του συγγραφέα ωριμάζει βασανιστικά, καταπίνει τα πρόχειρα σαν τη φωτιά, αναπροσαρμόζεται σπαταλώντας τον χρόνο και τη ζωή του γραφιά. Ομολογεί ο Ροτ: «Γραφά αθάνα βιβλία κι ένα διάσημος». Άρα, η εργατικότητα δεν έχει ιδιαίτερη σημασία - στρατοί ολόκληροι φιλόπονων γραφιάδων καταγίνονται να υπερβούν τον εαυτό τους, να χαράξει στο γραπτό τους αυτό το «άλλο» που θα τους σώσει από την άγονη μετριότητα και τη στέρφα φιλοδοξία.

ΜΟΙΑΖΕΙ ΟΞΥΜΩΡΟ, αλλά ο ίδιος ο συγγραφέας δεν υπολογίζεται όταν το έργο κόψει τον ομφάλιο λώρο του. Το έργο γράφεται από **ανεξέλεγκτες εσωτερικές δυνάμεις** που επέλεξαν τον συγγραφέα για να εισέλθουν στη ζωή. Αν ο ίδιος ο δημιουργός ασκούσε έλεγχο σε όλη αυτή την κρυπτική διαδικασία, θα μπορούσε να γράφει όποτε του καπνίσει το αριστούργημα. Και δεν το γράφει βέβαια. Ως εκ τούτου, όλα τα βιογραφικά μυστικά περιττεύουν. Όταν ο ίδιος ο Ροτ ψευτο-αυτοβιογραφείται, δεν μαθαίνουμε τίποτα για το έργο. Γράφει: «Έχω καλύψει πολλά χιλιόμετρα. Ανάμεσα στον τόπο όπου γεννήθηκα και τις πόλεις και τα χωριά όπου βρέθηκα τα τελευταία δέκα χρόνια για να μείνω βρίσκεται η ζωή μου: πιο εύκολα μπορώ να τη λογαριάσω με χωρικά παρά με χρονικά μέτρα. Τα χρόνια που άφησα πίσω μου είναι οι δρόμοι που ταξίδεψα. Πουθενά, ούτε σε μητρώο εκκλησίας, ούτε σε κατάστιχο δήμου, ούτε σε κτηματολόγιο δεν υπάρχει γραμμένη η ημερομηνία της γέννησής μου ή έστω το όνομά μου. Δεν έχω σπίτι ούτε πατρίδα. Το σπίτι μου και η πατρίδα μου είναι μέσα μου. Όταν είμαι δυστυχής, εκεί είναι το σπίτι μου. Ευτυχισμένος νιώθω μόνο έξω και μακριά από τον εαυτό μου. Αν αφεθώ έστω και μια φορά, θα χαθώ. Γι' αυτό και φροντίζω να μένω πάντα μέσα μου».

ΣΥΓΚΙΝΗΤΙΚΗ αυτοπροσωπογραφία, μόνο που θα μπορούσε να γραφτεί και από κάποιον άλλον - καταραμένο, αλκοολικό, **φυγά θεόθεν** και αλήτη, μετανάστη. Τι απομένει λοιπόν στον αναγνώστη όταν βρίσκεται μέσα ή έξω από το έργο; Να ψυχανεμιστεί το υψηλό νόημα της συγγραφικής απόσυρσης, τη μοίρα της γραφής που «χρησιμοποιεί» τον άνθρωπο, του πίνει το αίμα και κατόπιν τον παραδίδει στο έξω ως αποσυνάγαγο.

ΓΝΩΜΕΣ

